

BIJ HET LAATSTE NUMMER VAN DE BEG

Met dit nummer 24 zetten de *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* (BEG) na 15 jaar een punt achter hun bestaan. Dit is echter geen begrafenis waarbij treurnis hoort, maar veeleer een heugelijk moment. In 2012 wordt namelijk het nieuwe *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* (BTNG) boven de doopvont gehouden als erfgenaam van de oude BEG en het BTNG. Deze fusie beoogt de geschiedenis van de Belgische negentiende en twintigste eeuw een hedendaagse en dynamische spreekbuis te bezorgen. Dat zal gebeuren via zowel een papieren als een elektronische versie van het tijdschrift en met de blik nadrukkelijk gericht op de academische wereld in het buitenland. Zo zullen er jaarlijks vier BTNG-afleveringen worden gepubliceerd, waarvan één nummer in het Engels en één extra dik dubbelnummer. In het eerste nummer van het nieuwe BTNG zal de redactie uiteraard meer vertellen over haar intenties met het fusietijdschrift. Wij van onze kant hopen dat u als BEG-abonnee en lezer samen met ons deze overstap zult maken. U krijgt meer waar, waardoor de abonnementsprijs voor vier nummers in 2012 65 euro voor particulieren en 90 euro voor instellingen wordt. Wij vertrouwen erop dat u daarvoor begrip kunt opbrengen. In dit nummer vindt u meteen een overschrijvingsformulier voor het nieuwe BTNG samen met alle praktische gegevens. Wij geven u afspraak binnen enkele maanden, samen met de nieuwe hoofdredactie Bruno De Wever, Chantal Kesteloot en Nico Wouters, wanneer u het eerste nummer van het nieuwe BTNG in uw bus krijgt.

Nu willen we even, zoals het historici past, achterom kijken en nagaan welke betekenis de BEG sinds 1996 hebben gehad. Om die betekenis correct te duiden is de institutionele inbedding van de BEG in het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (CWO II) van bijzonder belang. Het tijdschrift, de *Bijdragen tot de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, dat het Centrum sinds zijn start in 1969 uitgaf, in feite een soort jaarboek met artikelen over België in de Tweede Wereldoorlog, kreeg in 1996 een verbreding en werd tot *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* omgedoopt. Dit initiatief stoelde op een herinterpretatie van de rol die de Tweede Wereldoorlog in de contemporaine geschiedenis had gespeeld. Die oorlog werd langzaam maar zeker ontgaan van zijn bijzondere morele betekenis. Hij werd uit zijn isolement gehaald en geïntegreerd in de geschiedenis van de korte twintigste eeuw (Eric Hobsbawm), een periode gekenmerkt door een aaneenschakeling van conflicten, crisissen en oorlogen. Op de achtergrond daarvan stonden dus ook de herontdekking en herwaardering van de Eerste Wereldoorlog. Onderhuids bleef de overtuiging steeds aanwezig dat de donkere tijd van het fascisme/nazisme en van de twee wereldoorlogen een uitzonderlijke epoque in onze recente geschiedenis was, die om de even uitzonderlijke aandacht van de historici vroeg.

Parallel aan de transformatie in 1996 van de *Bijdragen* naar de *BEG*, kreeg het CWO II zelf een jaar later de nieuwe betiteling Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA). De BEG-redactie werd uitgebreid met

jonge enthousiastelingen uit de wereld van de contemporaine geschiedenis zonder directe banden met het SOMA, wat niet belet dat de BEG ook het wetenschappelijke huisblad van de instelling bleef. Het SOMA maakte trouwens een hele evolutie door die verder ging dan de naamsverandering alleen. Het hield stand als federale instelling te midden van steeds verder uit elkaar drijvende cultuurgemeenschappen en verloor zijn nauwe contacten met de universitaire vakgroepen in de twee gemeenschappen niet. Die brugfunctie kon het slechts waarmaken omdat een blijvende intense samenwerking over de taalgrens heen effectief door de meerderheid van de vakgenoten werd nagestreefd.

Het kan hier trouwens worden aangestipt dat een V(laams)TNG of een W(aals)TNG noch een Vlaamse/Waalse variant van de BEG ooit zelfs maar in een embryonaal stadium werden overwogen. Dit blijft een opvallende vaststelling wanneer men ze tegen het licht houdt van de evolutie in het Belgische tijdschriftenlandschap van de andere mens-, sociale -, of geesteswetenschappen. De communautaire opsplitsingen waren daar in de voorbije halve eeuw veeleer de regel. Het lijkt erop dat dit gebrek aan ideologische impact van het nationalisme op de kritische groep van vakhistorici er heeft toe geleid dat in Vlaanderen de relatief nieuwe erfgoedsector meer en meer de rol krijgt toegespeeld om de natieopbouw te ondersteunen. Het Vlaamse academische veld is voor die taak tot op heden blijkbaar (net te) immuun gebleven. Hoe die evolutie zich in Franstalig België zal ontwikkelen, blijft voorlopig een open vraag. De Franse gemeenschap kan onder druk van de langzaam maar zeker voortschrijdende Vlaamse natievorming en dito identiteitsopbouw niet ontsnappen aan een zoektocht naar een eigen identiteit waarin het verleden van de regio(s) en zijn bevolking een eersterangsrol vervult. Welke taak zullen de Franstalige historici daarin waarnemen en zullen zij het voorbeeld van hun Vlaamse collega's blijven volgen? En zullen de Vlaamse vakgenoten aan de financiële lokroep van de nationalistische sirenes kunnen blijven weerstaan? De herdenking van de honderdste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog is goed op weg om hiervoor een eerste belangrijke toetssteen te worden.

Maar komen we terug op de BEG en wat retrospectief te voorschijn komt uit de vijftien jaargangen die tussen 1996 en 2011 werden gepubliceerd, eerst onder mijn hoofdredacteurschap en sinds 2005 onder dat van Chantal Kesteloot. Twee inhoudelijke en vormelijke punten die de BEG enigszins uitzonderlijk maakten in het landschap van de geschiedkundige vaktijdschriften dienen hier te worden aangestipt. Vooreerst het prominent gebruik van fotomateriaal en illustraties, wat de BEG zelfs in Europees perspectief een eigen plaats gaf. Verder de rubriek *Bibliotheek* waarin wetenschappelijke recensies in de voorbije vijftien jaren een vrij volledig spectrum van de Belgische twintigste eeuwse geschiedenis bestreken en al die tijd de vakgenoten een kritische spiegel voorhielden. Verder toonden de BEG de meerwaarde aan van een zowel op het vlak van de tekstredactie als de vorm professioneel gemaakt tijdschrift.

Bekijken we kort welke thema's er dan in die 15 BEG-jaren prominent aan bod kwamen. Volgens een wat arbitraire indeling die de chronologie als eerste criterium hanteert, behandelden 42 artikelen één of ander aspect van de Tweede Wereldoorlog. Het is niet al te verrassend dat de Tweede Wereldoorlog hiermee de thematische koploper is in de BEG-geschiedenis, gevolgd door de na-1945 periode (36 artikelen), het interbellum (19 artikelen) en de Eerste Wereldoorlog (12 artikelen). Manifest aanwezig waren ook de artikelen over de nationale problematiek (15) – waarover trouwens een themanummer werd gepubliceerd – en opvallend ook van de theoretische geschiedenis (14 artikelen). Daarnaast konden ook gender en jeugd (themanummers) en cultuur- en koloniale geschiedenis op enige aandacht rekenen. Zoals reeds vermeld bleven de BEG nadrukkelijk Belgisch. Alles samen behandelden 10 artikelen een buitenlandse problematiek.

In deze terugblik valt – door middel van deze zoals gezegd wat arbitraire classificatie – het Belgisch/West-Europees perspectief van de BEG op. Daarmee samenhangend valt in het oog hoezeer in diezelfde epoche de betekenis van het communisme onderbelicht bleef. In feite waren dus niet enkel de thema's die in de nieuwe BEG aan bod kwamen zo goed als exclusief Belgisch, dat was ook het geval voor de vraagstellingen. Transnationaal perspectief ontbrak haast volledig, uitzonderingen niet te na gesproken.. Dit bredere perspectief kenmerkte wel de vaktijdschriften in onze buurlanden die in het spoor werkten van de later door Eric Hobsbawms *Short 20th Century* en Mark Mazowers *Dark continent* naar voren geschoven syntheses van de Europese bloedige twintigste eeuw en de sociale en culturele oorzaken daarvan. Wij denken hier aan het in 1953 gestichte *Vierteljahrshesfte für Zeitgeschichte*, de in 1966 opgestarte *Journal of Contemporary History* en, als laatste in de rij, het in 1984 gestichte Franse *Vingtième Siècle*. De eerste twee waren niet toevallig rechtstreeks verbonden met instellingen die in reactie op de nazi-periode waren ontstaan : het Münchense *Institut für Zeitgeschichte* en de Londense *Wiener Library*– later het *Institute for Contemporary History*. Het laatste had rechtstreekse banden met de prestigieuze hoge school *Science Po* in Parijs, maar via meerdere leden van de redactie ook met het zes jaar eerder in Parijs ontstane *Institut d'Histoire du Temps Présent* (IHTP). Dat laatste kan dan weer als de opvolger beschouwd worden van het *Comité d'Histoire de la Seconde Guerre Mondiale*, opgericht door Henri Michel in 1951. In dit opzicht was de opstart van de BEG in 1996 als Belgisch tijdschrift dat zich specifiek richtte op de twintigste eeuw veeleer een late navolger van wat reeds bestond in de grote West-Europese landen, met dat verschil dat het thematisch haast exclusief de Belgische historische context bestreek.

Blijven de evidente redenen voor het afbakenen – of isoleren zo men wil – van de contemporaine geschiedenis vandaag, na 1989-1991, nog onverkort overeind ? Is de “korte” twintigste eeuw niet te “kortzichtig” geworden om het nieuwe perspectief van mondialisering, weg van het Eurocentrisme, als kompas voor de hedendaagse geschiedenis te hanteren ? Ten slotte gaat het er steeds om een bijdrage te leveren aan het beter begrijpen van het recente verleden en het heden. Daarvoor blijft de vraag bij

een steeds groter wordend publiek trouwens zeer levendig. Komt het verbinden van de twintigste met de negentiende eeuw dan niet opnieuw nadrukkelijk in beeld? Ligt daar niet het noodzakelijke lange termijn observatieveld voor het begrijpen van de ontvoogding van het *Ancien Régime* en de zoektocht naar een evenwicht tussen vrijheid, democratie en sociale rechtvaardigheid, maar ook van het koloniaal gebeuren met zijn inherente mondialisering? Zijn het niet precies opnieuw deze aspecten die in de eerste decennia van de eenentwintigste eeuw prominent op de maatschappelijke agenda staan?

Deze terminus van de BEG anno 2011 – en meteen ook van de *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog* – loopt in dit opzicht wellicht parallel met het einde van het morele overwicht dat de Tweede Wereldoorlog op de contemporaine historiografie heeft uitgeoefend van de jaren 1960-1970 tot de eeuwwisseling. Net zoals het kapitalisme in zijn negentiende eeuwse koloniale fase de wereld ingrijpend veranderde, is onze wereld vandaag aan een nieuwe revisie bezig. Deze globalisering kan niet anders dan ook ons historisch perspectief beïnvloeden. Een wijde blik op de wereld in het verleden, geschraagd door een lange termijnvisie van de moderne en contemporaine geschiedenis, toont ons vandaag dat het *Dark continent* van Mark Mazower velen onder ons heeft gebiologeerd, maar dat in de komende decennia de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust belangrijke historische gebeurtenissen zullen blijven, maar ook niet meer dan dat.

Hoe de geschiedenis van een klein land als België – dat naar binnen en naar buiten langzaam verdampt – enige relevantie meegeven in deze snel evoluerende wereldconstellatie, is de grote uitdaging voor het nieuwe tijdschrift dat in de steigers staat. Inmiddels hopen wij dat u evenveel genoeg hebt geput uit het lezen van de 24 nummers van de BEG, als wij hebben gehad aan het maken ervan.

Tot spoedig voor een nieuw begin.

Rudi Van Doorslaer

Directeur